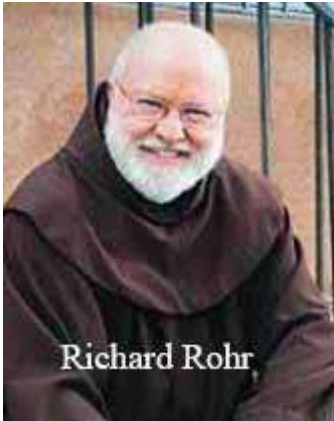

Richard Rohr: een katholieke New Age priester, zijn kosmische Christus, en jonge evangelicals

Bron: <https://www.lighthouse Trailsresearch.com/blog/new-booklet-richard-rohr-a-catholic-new-age-priest-his-cosmic-christ-and-young-evangelicals/>, 13-9-2024

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (HSV)
Vertaling, plaatjes en voetnoten door M.V.

Er is één belangrijke reden waarom Lighthouse Trails zich genoodzaakt ziet een boekje te wijden aan de katholieke mysticus¹ en universalist² Richard Rohr – omdat een van zijn uitgevers hem vertelde dat zijn grootste lezerspubliek jonge evangelische mannen zijn.*

[*De exacte verklaring die Rohr in een interview aflegde was: “Een van mijn uitgevers vertelde me dat mijn grootste demografie jonge evangelische mannen waren”.^[1] Een andere keer zei Rohr: “Een van mijn uitgevers . . . vertelde me dat op dit moment mijn grootste demografie jonge evangelicals zijn”^[2]].

Die verklaring alleen al zou alarmerend moeten zijn en elke Bijbelgelovige christen en pastor moeten doen huiveren; en het betekent dat veel van de zonen en kleinzonen van evangelicals onder de invloed staan van een man die panentheïstisch³ is, New Age⁴-sympathiserend, en een leider in de hedendaagse nadruk op occulte⁵ New Age mystieke spiritualiteit.

Maar ondanks het feit dat Lighthouse Trails de kerk en haar leiders al jaren probeert te waarschuwen voor de gevaren van de invloed van Richard Rohr, is die invloed alleen maar exponentieel gegroeid.

¹ Mystiek: Geheimzinnig, verborgen, raadselachtig. Streven naar de innige vereniging van de ziel met God. Het streven om een rechtstreekse eenheid te vinden met de uiterste werkelijkheid van ‘het goddelijke’.

² Universalisme: Alle mensen zullen uiteindelijk een positieve connectie en relatie met God hebben. Het geloof dat Gods genade iedereen ten deel zal vallen.

³ Panentheïsme: God is IN alles en iedereen.

⁴ New Age is de naam die wordt gegeven aan een scala van moderne vormen van spiritualiteit, religie en magie, die zich richten op de ontplooiing van een gesacraliseerd zelf. (www.pscw.uva.nl/gm/courses).

⁵ Occultisme: (v. Lat. occultus = verborgen, geheim), verzamelnaam voor de leerstellingen en praktijken van bepaalde personen of groepen die beweren over een geheime, hun adepten of ingewijden alleen toegankelijke leer of wetenschap te kunnen beschikken. Dit occultisme vertoonde zich in de oudheid bijv. in de mysteriën met hun inwijdingen en geheime leer. . . . Modernere vormen van occultisme vindt men in de theosofie, de antroposofie, de astrologie, het spiritisme en bij de Rozekruisers. (Encarta 2002).

Een artikel van de *Religion News Service* van april 2019 met de titel “Voor millennials toont mysticisme een pad naar hun thuisreligies” onthult hoe jonge (millennial) evangelicals “de christelijke mystieke traditie ontdekken door het werk van de Franciscaanse frater Richard Rohr”.^[3] In het artikel staat ook:

[Anthony] Graffagnino [28 jaar] was een van een aantal millennials die zich aangetrokken voelden tot The Universal Christ – een vierdaagse conferentie in de hoofdstad van New Mexico vorige maand onder leiding van Rohr, een van de meest vooraanstaande christelijke contemplatieven⁶ van de vorige eeuw. . . . Millennials vinden contemplatieve spiritualiteit in toenemende mate aantrekkelijk.

Of het nu gaat om de stilte van stille meditatie, het lopen van een labyrint⁷ of centerend gebed⁸; de praktijk van het omgaan met de Schrift door middel van Lectio Divina⁹, het Dagelijks Examen¹⁰ van de Ignatiaanse traditie; of een combinatie van boeddhistische mindfulness¹¹, Kundalini-ademwerk¹² en Taizé-gebed¹³, veel jongvolwassenen zijn blij (om een regel van Van Morrison te lenen) om het mystieke binnen te zeilen. . . . De contemplatieve traditie is “expansief genoeg . . . dat het ruimte laat als je groeit”, zei hij. “Christen zijn is Christus in alles zien”.^[4]

Onderzoeksanalist Ray Yungen, die studeerde en schreef over New Age/contemplatieve meditatie en de invloed ervan in de kerk, begreep de belangrijke rol van Rohr bij het gebruik van mystiek om wereldwijde religieuze eenheid tot stand te brengen onder een valse “universele” christus. Yungen verklaart:

Rohr is een vooraanstaand voorvechter van het idee van een wereldwijde religie die de wereld zou verenigen. Hij zegt dat “religie een nieuwe taal nodig heeft”.^[5] En die taal om deze één-wereld religie tot stand te brengen is mysticisme (d.w.z. contemplatief gebed)! De volgende twee citaten van Rohr doen er goed aan om de kern van Rohrs overtuigingen te illustreren:

“Op dit moment is er een opkomst . . . Het komt uit zoveel verschillende tradities en bronnen en delen van de wereld. Misschien is het een voorbeeld van de globalisering van spiritualiteit”.^[6]

“Gods hoop voor de mensheid is dat we op een dag allemaal zullen erkennen dat de goddelijke woonplaats de hele schepping is. Christus komt terug wanneer we zien dat materie en geest naast elkaar bestaan. Dit verdient het echt om goed nieuws genoemd te worden”.^[7]

Om elke verwarring over wat Rohr zegt weg te nemen, legt Yungen uit:

[Rohr] maakt in dezelfde alinea duidelijk wat hij bedoelt met God die in de hele schepping woont. Hij gebruikt een term die men in de contemplatieve literatuur aantreft, wat betekent dat Christus meer een energie is dan een persoonlijk wezen. Rohr legt de term “kosmische Christus” uit en vertelt de lezers dat alles en iedereen tot Gods koninkrijk behoort.^[8] Dat is zelfs de naam van een van zijn boeken, *Everything Belongs: The Gift of Contemplative Prayer*.^[9]

Yungen concludeert:

Als deze dingen waar zijn, dan was het niet nodig voor Jezus Christus om aan het Kruis te sterven voor de zonden van de mensheid. We zouden geen Verlosser nodig hebben, omdat we zelf al goddelijk zouden zijn. In werkelijkheid is contemplatieve spiritualiteit de antithese van het Evangelie. Daarom zijn er talloze mystici die beweren God (of Jezus) te kennen, maar niets met het kruis te maken willen hebben.^[10]

⁶ Pas op voor deze invloedrijke contemplatieven: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/contemplatieven.pdf>

⁷ Zie <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/labyrint.pdf>

⁸ Rubriek <http://www.verhoevenmarc.be/contemplatief.htm>

⁹ Rubriek <http://www.verhoevenmarc.be/contemplatief.htm#lectio-divina>

¹⁰ Ignatius beveelt het tweemaal daags *examen* (examinatie) aan – https://en.wikipedia.org/wiki/Ignatian_spirituality

¹¹ Rubriek <http://www.verhoevenmarc.be/contemplatief.htm#mindfulness>

¹² Kundalini: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/kundalini.pdf>

¹³ Taizé: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Taize.pdf> en <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Taize-muziek.pdf>

Met deze dingen in gedachten, wat een tragedie dat zoveel jonge evangelische mannen (sommigen zullen zeker pastors en kerkleiders worden) zich aangetrokken voelen tot Richard Rohr.

Christelijke leiders promoten Richard Rohr

Te midden van een huidige crisis waarin jonge mensen die in christelijke gezinnen zijn opgegroeid, het geloof van hun jeugd verlaten en New Agers, atheïsten, emergent of katholiek worden, hebben zeer populaire doorgewinterde evangelische leiders geholpen om de crisis te laten escaleren in plaats van deze te verlichten. In een artikel uit 2018 schreef Lighthouse Trails over een van deze “doorwinterde” evangelische Rohr-ondersteuners:

In een interview tussen Gloria Gaither¹⁴ en de katholieke mystieke monnik Richard Rohr zei Gaither: “Allereerst wil ik je [Richard Rohr] bedanken omdat zoveel van je boeken mijn leven hebben beïnvloed, vooral *Falling Upward*. Ik denk dat dit mijn denken over . . . zo ongeveer alles heeft veranderd. We hebben dat boek bestudeerd in onze Bijbelstudie op maandagavond”.^[11]

In *Falling Upward* drukt Rohr (die de oprichter is van het Center for Action and Contemplation-CAC) zijn interspirituele, universalistische gevoelens uit wanneer hij zegt dat wij (de mensheid) allemaal een “onbevleete ontvangenis” zijn (p. ix). Begreep Gloria Gaither wel wat de boodschap van Rohr werkelijk is?

Gaither is niet de enige populaire evangelische prominente figuur die hulde brengt aan Rohr. Eugene Peterson¹⁵ (auteur van *The Message*) en William Paul Young¹⁶ (auteur van *The Shack*) promoten beiden ook Richard Rohr, zoals wordt opgemerkt in het artikel van Lois Putnam, “William Paul Young en zijn connectie met panentheïst Richard Rohr”.^[12]

Een andere persoon die Rohr heeft omarmd, is de pionier op het gebied van contemplatieve spiritualiteit Richard Foster¹⁷. Foster had Rohr in een adviesraad voor een boek uit 2010 dat Foster samenstelde en redigeerde, getiteld *25 boeken die elke christen zou moeten lezen: een gids voor de essentiële devotionele klassiekers*.^[13] Een meer toepasselijke titel voor Foster’s boek zou zijn *Hoe word je een katholieke mysticus!*

Adele Ahlberg Calhoun promoot Rohr ook in ten minste twee van haar boeken (*Invitations From God* en *The Spiritual Disciplines Handbook*, beide uitgegeven door InterVarsity Press, de laatste waartoe veel evangelische groepen zich hebben gewend, waaronder Saddleback Church op een bepaald moment, ook al zit het zwaar gepakt met het contemplatieve / emergent element). Als je iemand of een kerk kent die de boeken van Calhoun leest, kan je er zeker van zijn dat ze een dosis Richard Rohr krijgen. En voor het geval iemand die dit boekje leest denkt dat Calhoun niet populair is in het reguliere christendom, is een goede indicator de hoge beoordeling van het boek op Amazon. De Kindle-editie is #10 in “Christelijke meditatie, aanbidding en toewijding”.

Elisa Morgan, de oprichter en voormalig directeur van MOPS International (een zeer populaire organisatie gericht op jonge christelijke moeders), citeert Rohr gunstig in haar boek *The Beauty of Broken*.^[14]

De zeer invloedrijke auteur en “spiritueel leider” Ruth Haley Barton is een door het Shalem-Instituut opgeleide contemplatieve leraar en is het onderwerp geweest van verschillende Lighthouse Trails-artikelen. In haar boek, *Invitation to Retreat*, citeert ze Richard Rohr gunstig, met name over zijn ademgebeden en het Enneagram¹⁸. Barton bracht een aantal jaren door in de Willow Creek Church, waar ze contemplatieve spiritualiteit (d.w.z. Spiritual Formation) onderwees met John Ortberg aan gemeenteleden voordat ze haar eigen Transforming Center lanceerde, waar ze duizenden christelijke pastors opleidt in Spiritual Formation.

¹⁴ Over de Gaithers en Richard Rohr: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Gaither-Gloria.pdf>

¹⁵ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/theMessage.pdf>

¹⁶ <http://www.verhoevenmarc.be/#shack>

¹⁷ http://www.verhoevenmarc.be/valse_leraars.htm#foster1

¹⁸ Richard Rohr maakte het Enneagram ‘christelijk’: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Enneagram3.pdf>

We sluiten dit gedeelte af met het Enneagram, dat erg populair is geworden onder veel evangelische christenen. Rohr en een paar van zijn mystieke metgezellen zijn voornamelijk verantwoordelijk voor deze golf van belangstelling voor deze occult gewortelde activiteit (we zullen later meer ingaan op het Enneagram).

Zeggen we dat al deze Rohr-ondersteuners of iedereen die het Enneagram gebruikt, geloven in heel Rohr's New Age-isme? Niet noodzakelijkerwijs, maar we laten zien hoezeer Rohr het protestantse en evangelische christendom heeft beïnvloed.

Ziet u, Rohr – hoewel een katholiek, een New Ager, een panentheïst en een mysticus – heeft zijn weg gevonden naar de diepste aderen van de christelijke kerk.

De kosmische Christus van Rohr

Het is volkomen juist om Rohrs spiritualiteit in hetzelfde kamp te plaatsen als dat van de episco-paalse panentheïst Matthew Fox¹⁹ (auteur van *The Coming of the Cosmic Christ*). Rohr schreef in 2007 het voorwoord van een boek uit 2007 genaamd *How Big is Your God?* van de jezuïetenpriester (uit India) Paul Coutinho. In het boek beschrijft Coutinho een interspirituele gemeenschap waar mensen van alle religies (hindoeïsme, boeddhisme en christendom) *dezelfde* God aanbidden. Als Rohr het voorwoord van zo'n boek zou schrijven, zou hij het eens moeten zijn met Coutinho's opvattingen. En op de website van Rohr heeft hij een artikel met de titel "De Kosmische Christus".^[15] Je hoeft niet te ver in de leringen, boeken en website van Rohr te kijken om te zien dat hij inderdaad dezelfde kosmische christus promoot als Matthew Fox – dit is de "kosmische christus" wiens wezen, zeggen ze, in elk mens leeft; dit zou natuurlijk de noodzaak van verzoening door een Verlosser teniet doen als God al in iedereen was. Het boek van Rohr, *The Universal Christ*, is hetzelfde als de kosmische Christus van Matthew Fox. Op de website van Rohr staat naast de titel van dit boek: "Another Name for Every Thing".

Om verder te begrijpen wat (of wie) de "kosmische christus" is, bespreekt voormalig New Age-vol-geling Warren B. Smith deze universele christus in zijn boek *False Christ Coming: Does Anyone Care?* Smith verklaart:

Volgens de New Age/New Gospel is Christus geen persoon. Het is een kantoor. Dit New Age Evangelie leert dat Jezus van Nazareth weliswaar het ambt bekleedde tijdens Zijn actieve bedie-ning, maar dat Hij niet langer dezelfde positie bekleedt. Vandaag de dag wordt het ambt van "Christus" door iemand anders bekleed. En deze "iemand anders" is momenteel bezig contact te leggen met de mensheid. Deze "Christus" geeft te kennen dat hij reeds in de wereld is in af-wachting van de roep van de mensheid.

Deze "Christus" waarschuwt dat de mensheid in gevaar is en mogelijk met uitsterven bedreigd, en legt uit dat zijn New Age/Nieuwe Spiritualiteit de belangrijkste religies van de wereld zal verenigen en vrede in de wereld zal brengen. Hij heeft deze leringen doorgegeven aan de door hem aangewezen leraren, die op hun beurt deze zelfde leringen nu aan de rest van de wereld overbrengen.

Deze "opnieuw uitgevonden" Christus onderwijst dat de hele mensheid het lichaam van Chris-tus is. Hij, als de "Christus", is het hoofd. Deze "Christus" stelt dat het het dilemma van de mensheid is dat we zijn vergeten wie we zijn. Wij zijn geen "zondaars" die los staan van God. We maken allemaal deel uit van het ene lichaam van Christus en het ene lichaam van God. Ver-lossing komt niet door genade door het aanvaarden van Jezus Christus als de Zoon van God. In-tegendeel, het wordt bereikt – wanneer we onszelf als Christus aanvaarden en wanneer we ons-zelf als God aanvaarden.^[16]

Het is duidelijk dat de kosmische christus zich op de meest extreme manier verzet tegen Jezus Christus van de Bijbel, die door Zijn dood aan het Kruis en Zijn opstanding uit de dood redding en eeuwig leven aanbiedt aan allen die hun vertrouwen in Hem stellen en in niemand anders.

¹⁹ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/kosmische-Christus.pdf> , <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/heengaan-fox.pdf>

Een gereduceerde kijk op de Bijbel

In een Facebook-bericht van 14 maart 2019 plaatste Dallas Jenkins (maker van de zeer populaire tv-serie *The Chosen*)²⁰ een fragment uit het boek van Richard Rohr, *Wat doen we met de Bijbel?* Jenkins verklaarde dat het citaat van Rohr “mijn wereld op zijn kop zette”.^[17] In Jenkins’ Facebook-bericht citeert hij Rohr:

Alleen omdat je de Schrift gebruikt, zelfs op een God-bevestigende manier, wil nog niet zeggen dat je de Schrift gebruikt voor het leven en de liefde, groei en wijsheid – en voor het welzijn van God of anderen. Veel van de ergste genocides en wreedheden in de geschiedenis zijn ondersteund door citaten uit de Schrift in de mond van egoïstische en bange mensen. Overmatig spreken over God en het citeren van de Schrift zijn de best mogelijke dekmantel voor een narcistische persoonlijkheid. Sterker nog, soms lijkt het me dat de kerken die maar doorgaan over “de grootheid van God” – zowel in hun preken als in hun muziek – vaak gevuld zijn met juist die groepen en individuen die die grootheid het liefst voor zichzelf willen. Ik betwijfel of God het nodig heeft dat we zeggen hoe groot God is, zoals Satan hier met Jezus doet. Ja, religie is het beste in de wereld en ook het slechtste in de wereld – en dat geldt ook voor de Heilige Schrift.^[18]

In dit citaat probeert Rohr genocides en wreedheden toe te schrijven aan het citeren van de Schrift;^[19] maar wreedheden en genocides worden begaan door mensen die er niet om geven de Schrift te volgen. Ze worden gepleegd wanneer mensen aan de Schrift toevoegen wat er niet thuis hoort en door mensen die aan de Schrift wegnemen wat er zou moeten zijn. De Schrift werpt een licht op het kwaad en is het baken dat een licht is op ons pad. Zo onthult het de geheimen van het hart en legt het de duisternis bloot.

In dit en andere citaten van Rohr geeft hij uiting aan zijn lage kijk op Gods Woord. In *Wat doen we met de Bijbel?* zegt hij bijvoorbeeld:

De Bijbel is een bloemlezing van vele boeken. Het is een verslag van de ervaring die mensen hebben van Gods zelfopenbaring. Het is een verslag van onze zeer menselijke ervaring van het goddelijk binnendringen in de geschiedenis. Het boek is niet in een mooi pakket uit de hemel gevallen. Het is geschreven door mensen die naar God probeerden te luisteren. Ik geloof dat de Geest het luister- en schrijfproces leidde. We moeten ook weten dat mensen altijd “kijken door middel van een spiegel . . . *Nu ken ik ten dele*” (1 Korinthiërs 13:12).^[20] (cursivering toegevoegd)

Net zoals de Bijbel ons door vele stadia van bewustzijn en geschiedenis leidt, kost het ons persoonlijk veel tijd om voorbij onze behoefte te komen om dualistisch²¹ te zijn, en veroordelend, beschuldigend, angstig, verwijtend, egocentrisch, verdienend – en om te zien zoals Jezus ziet.^[21]

En in *Falling Upward* stelt Rohr:

De Joodse Geschriften, die vol staan met anekdotes over lotsbestemming, mislukking, zonde en genade, *bieden bijna geen vanzelfsprekende filosofische of theologische conclusies die altijd waar zijn*. . . . We hebben zelfs vier, vaak tegenstrijdige versies van het leven van Jezus in Mattheüs, Markus, Lukas en Johannes. Er wordt niet één duidelijke theologie van God, Jezus of geschiedenis gepresenteerd, ondanks onze poging om te doen alsof die er is.^[22] (cursivering in het origineel)

In zijn boek, *The Divine Dance*, stelt Rohr:

De tekst [van de Bijbel] beweegt zich onverbiddelijk in de richting van inclusiviteit, barmhartigheid, onvoorwaardelijke liefde en vergeving. Ik noem het de “Jezus-hermeneutiek”. Interpreteer de Schrift gewoon op de manier waarop Jezus dat deed! Hij negeert, ontkent of verzet zich

²⁰ Rubriek <http://www.verhoevenmarc.be/#chosen>

²¹ Dualisme: het aannemen van twee tegenover of onafhankelijk naast elkaar staande beginselen ter verklaring van de werkelijkheid (Van Dale). Non-dualisme is een New Age-term die in feite betekent dat er geen goed en kwaad is, geen goed of fout, en geen scheiding tussen God en de mens – dus *is alles één, alles is God*.

openlijk tegen zijn eigen Schriften wanneer deze imperialistisch, bestraffend, uitsluitend of tribaal zijn.^[23]

Hoe dieper men in de geschriften van Rohr graaft, hoe erger het wordt. In zijn boek *De Universele Christus* drukt hij zijn minachting uit voor plaatsvervangende verzoening:

Ik geloof dat de dood van Jezus aan het kruis een openbaring is van de oneindige en participerende liefde van God, niet een of andere bloedige betaling die door Gods beledigde gerechtigheid wordt geëist om het probleem van de zonde op te lossen. Zo'n verhaallijn is veel te gering en probleemgericht.^[24]

Rohr is zeker niet de eerste New Age-sympathiserende mysticus die het idee heeft verworpen dat Jezus Christus een gewelddadige dood stierf, omdat dat Gods manier was om voor de zonden van de mens te boeten, en door het kruis voorzag Hij in Zijn Zoon om een plaatsvervanger voor ons te zijn. Met andere woorden, Hij nam onze plaats in. Brennan Manning²² (een katholieke mysticus en ook een grote favoriet onder jonge evangelicals) zei dat zo'n God "niet bestaat".^[25] Ex-evangelische Brian McLaren²³ zei dat de doctrines van het kruis en de hel "valse reclame voor God" zijn.^[26] En in de loop van vele jaren hebben we de verwerping van de verzoening door talloze 'christelijke' contemplatieven²⁴ gedocumenteerd. Zie je, om de mystieke/occulte opvatting te begrijpen dat de kosmische universele christus (d.w.z. christusbewustzijn) in iedereen bestaat, moet het kruis worden weggegooid.

De vernederende manier waarop Rohr spreekt over Gods Woord (*en over degenen die erover praten en het vaak citeren*) en de verzoening is typerend voor Rohr en andere populaire figuren in deze tijd die zich verzetten tegen de waarheid van de Bijbel. Het is verontrustend dat Dallas Jenkins reso-neert met en "geschokt" wordt door uitspraken zoals die van Rohr, vooral in het licht van hoe weinig Schriftuurlijke inhoud Jenkins gebruikt in *The Chosen* (naar eigen zeggen^[27]) en gezien de tientallen miljoenen mensen over de hele wereld die naar de serie kijken. Overigens is Dan Hasseltine, een van de belangrijkste muziekcomponisten van *The Chosen*, ook een pleitbezorger voor Rohr.^[28]

Richard Rohr en het Enneagram

In 2019 schreven Lighthouse Trails en auteur Lois Putnam een boekje genaamd *The Enneagram: An Enlightening Tool or an Enticing Deception?* Dit volgende deel van ons boekje over Richard Rohr komt uit dat boekje (NL: "*Het Enneagram: een verhelderend hulpmiddel of een verleidelijke misleiding?*"), en de rol van Richard Rohr – <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Enneagram3.pdf>).

In een artikel van *de Religion News Service* uit 2017 staat:

In 1990 heeft de Franciscaanse pater Richard Rohr het [Enneagram] systeem voor Amerikanen effectief gekerstend toen hij *The Enneagram: A Christian Perspective* in het Engels publiceerde. Dit leidde tot een groeiende belangstelling die langzaam naar de kansels van de kerk en kleine groepen sloop. In 2016 publiceerde *Christianity Today* "An Evangelical's Guide to the Enneagram" nadat InterVarsity Press de eerste evangelische uitgever was die een boek over het onderwerp uitbracht.^[29]

Richard Rohr bevindt zich in het epicentrum van de hedendaagse Enneagram-beweging. Op de website van Rohr staat:

Zeven van de negen Enneagramtypen worden geassocieerd met de "hoofdzonden" of "dodelijke" zonden die hun oorsprong vinden bij de woestijnvaders. Maar het was pas in de late jaren 1960 dat Oscar Ichazo begon met het onderwijzen van het Enneagram zoals we dat nu kennen. Vanuit Ichazo's school in Zuid-Amerika leerde een groep Jezuïeten het systeem en nam het mee terug naar de Verenigde Staten. Richard Rohr leerde van deze groep over het Enneagram en was een van de eersten die er een boek over publiceerde in het Engels.^[30]

²² <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/zwerversevangelie.pdf> , <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/heengaan-manning.pdf>

²³ http://www.verhoevenmarc.be/PDF/nieuw_soort_christen.pdf , <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/12stappen-BrianMcLaren.pdf>

²⁴ Pas op voor deze invloedrijke contemplatieven: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/contemplatieven.pdf>

Nadat Rohr in de jaren 1970 over het Enneagram hoorde, deelde hij zijn Enneagram-leer op tien tapes, en schreef later zijn nu klassieke bestseller, *Discovering the Enneagram: An Ancient Tool for a New Spiritual Journey* (nu getiteld *The Enneagram: A Christian Perspective*).

In het boek van Rohr legt hij uit dat het onderliggende uitgangspunt achter het Enneagram is dat elke persoon een “ware zelf en een “valse zelf” heeft, en met behulp van het Enneagram kunnen we ons ware zelf identificeren, en dus nadat we het hebben geïdentificeerd, kunnen we nu spiritueel worden getransformeerd om in dat ware zelf te leven. Rohr legt uit:

[Co-auteur] Andreas Ebert en ik bieden het Enneagram opnieuw aan als een zeer oud christelijk instrument voor de onderscheiding van geesten, de strijd met onze hoofdzonde, ons ‘valse zelf’ en de ontmoeting met ons Ware Zelf in God.^[31]

Wanneer Rohr zegt: “Het Ware Zelf in God”, verwijst hij naar zijn overtuiging dat het ware zelf de “God” in ieder mens is. In navolging van de katholieke mystici Thomas Merton²⁵ en Henri Nouwen²⁶ pleit Rohr voor het concept van *dharmakaya* toen hij verklaarde dat het “Gods hoop voor de mensheid is dat we op een dag allemaal zullen erkennen dat de goddelijke woonplaats de hele schepping is”.^[32]

Om verder te begrijpen wat de boodschap van Rohr is, moeten we zijn opvattingen over Jezus Christus begrijpen. In een artikel op de website van Rohr, getiteld “The Cosmic Christ”, zegt hij:

Christus is niet Jezus’ achternaam, maar de titel van zijn historische en kosmische doel. Jezus stelt zich voor als de “Gezalfde” of Gedoopte die menselijk en goddelijk was, verenigd in één menselijk lichaam — als ons model en voorbeeld. . . . Deze Christus is veel groter en ouder dan Jezus van Nazareth of de christelijke religie, omdat de Christus bestaat wanneer het stoffelijke en het goddelijke naast elkaar bestaan – en dat is altijd en overal. . . . De komst van de Kosmische Christus is niet hetzelfde als de groei van de christelijke religie. Het is de eenwording van alle dingen.^[33]

Voor Rohr zijn Christus en de mensheid niet gescheiden omdat Christus geen persoon is (of God die in het vlees kwam om de mens van zijn zonden te redden), maar een energie is die in alles en iedereen bestaat. Het enige probleem van de mens is niet dat hij zondig is; het is eerder zo dat hij zich niet realiseert dat hij al goddelijkheid in zich heeft. Dit is waar het Enneagram om de hoek komt kijken, want volgens Rohr is het Enneagram een “sleutel tot zelfkennis”,^[34] en het doel van het gebruik van het Enneagram is “een ontwaken van ware zelfliefde [d.w.z. de goddelijkheid binnenin]”.^[35]

In het voorwoord van *Mindful Silence: The Heart of Christian Contemplation* van Phileena Heuertz, prijst Rohr hoe snel “contemplatief onderwijs in onze tijd plaatsvindt”. Hij zegt dan dat “we voortbouwen op de Perennial²⁷ Tradition”. Rohr beschrijft wat hij bedoelt met “Perennial Tradition” in een artikel uit 2015 op zijn website:

De dingen die ik onderwijs, komen voort uit een combinatie van innerlijk en uiterlijk gezag, ontleend aan persoonlijke ervaring en een lange afstamming van de “eeuwige traditie”. . . . De Perennial Tradition wijst op terugkerende thema’s en waarheden *binnen alle religies van de wereld*.^[36] (cursivering toegevoegd)

De Perennial Tradition (of Perennial Wisdom zoals het ook wel wordt genoemd) is de overtuiging dat alle verschillende religies in de wereld met elkaar verbonden zijn door metafysica²⁸ (mystiek). Het feit dat de “vader” van de huidige Enneagrambeweging (Rohr) de Perennial Tradition promoot in een boek geschreven door een van zijn meest vooraanstaande discipelen – openlijk verwelkomd in het reguliere evangelicalisme – mag niet over het hoofd worden gezien of als irrelevant worden

²⁵ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/heengaan-merton.pdf> , <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Thomas-Merton.pdf>

²⁶ http://www.verhoevenmarc.be/valse_leraars.htm#nouwen

²⁷ Perennial: eeuwig, blijvend, permanent → perennial snow: eeuwige sneeuw. (Van Dale).

²⁸ Metafysica: Uit het Grieks: ta meta ta phusika → wat na, achter de fysieke zaken ligt. Deel van de wijsbegeerte dat zich bezighoudt met de laatste, bovenzinnelijke gronden van de dingen en werkingen. (Van Dale).

afgedaan; evenmin als de compatibiliteit en connectie van het Enneagram met contemplatief gebed en mystiek.

Gods glorie stelen

In 2016 nam Richard Rohr deel aan een evenement genaamd SAND16 US (wat staat voor Science and Nonduality).^[37] Non-dualiteit is een New Age-term die in feite betekent dat er geen goed en kwaad is, geen goed of fout, en geen scheiding tussen God en de mens – dus *is alles één, alles is God* (wat de reden is waarom New Ager Neale Donald Walsch²⁹ zei dat zelfs Hitler naar de hemel zal gaan^[38]). Rohr werd uitgenodigd om te spreken op SAND 16 US omdat New Agers met hem resoneren. Het platform werd gedeeld met Rohr en meer dan honderd andere New Agers, waaronder Matthew Fox³⁰, Deepak Chopra³¹, Ken Wilber³² en Larry Dossey.

Het is belangrijk om het concept van **non-dualiteit** te begrijpen, omdat het de kern vormt van de New Age-beweging en het vermindert enorm het beeld dat God groter is en apart staat van de mens.

In tegenstelling tot wat New Agers en contemplatieve mystici leren, *is* er dualiteit, en de Bijbel leert het; Er zijn de schapen en de bokken, de tarwe en het onkruid, de geredden en de niet-geredden, waarheid en dwaling, duisternis en licht, en de rechtvaardigen en de onrechtvaardigen. New Age denkers willen dit verwerpen omdat ze geloven dat *alles* God is. Wanneer Richard Rohr, in het contemplatieve kamp, zegt dat alles erbij hoort, is dit wat het New Age maakt. Het gouden kalf en Jahweh zijn niet dezelfde “God”. Het was de oorzaak van Gods toorn. Simpel gezegd, *alles hoort er niet bij!* Ray Yungen legt uit:

Vrijwel iedereen in de christenheid stelt de term satanisch gelijk aan duistere en sinistere zaken. De Bijbel schetst echter een heel ander beeld van Satan – een beeld dat perfect past bij de New Age-beweging. Satan zei: “*ik zal mij gelijktstellen met de Allerhoogste*” (Jesaja 14:14, HSV), of “*I will be like the most High*” (KJV). Hij zei niet dat hij de Allerhoogste zou zijn; hij zei dat hij zou zijn als de Allerhoogste. Hoe kon Satan deze missie volbrengen?

Het is belangrijk om te begrijpen dat Satan niet alleen maar probeert mensen naar de duistere kant van een goed versus kwaad conflict te trekken. In feite probeert hij *de kloof tussen hem en God, tussen goed en kwaad*, helemaal uit te wissen. Als we deze benadering begrijpen, helpt het ons te begrijpen waarom Thomas Merton*** zei dat iedereen al verenigd is met God of waarom Jack Canfield³³ [van *Chicken Soup for the Soul*] zei dat hij God doorheen alle dingen voelde stromen. Alles betekent alles – niets weggelaten. Een dergelijke redenering impliceert dat God Zijn heerlijkheid deelt met de hele schepping; aangezien Satan deel uitmaakt van de schepping, deelt ook hij in deze heerlijkheid en is hij dus “*als de Allerhoogste*”.^[39]

De New Age esotericus³⁴ Benjamin Creme³⁵ zei:

De Christus is de Belichaming van de energie die wij het Christusbewustzijn of -principe noemen, de energie van de Kosmische Christus. Het wordt voor ons in de wereld losgelaten door Maitreya, de Christus, en in de mate waarin het zich in ons manifesteert, zullen we Hem herkennen.^[40]

Zie je, voor degenen die geloven dat de Bijbel het geïnspireerde Woord van God is, weten we dat op een dag de Antichrist (wat pseudo-christus betekent) zichzelf bekend zal maken aan de wereld en zijn gelijkheid aan God zal verkondigen. Maar hij zal een agent zijn van onze tegenstander, Satan, die op een dag de hele wereld zal misleiden (Openbaring 12:9).

²⁹ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Oprah-Walsch.pdf>

³⁰ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/kosmische-Christus.pdf>

³¹ Zie Deepak Chopra bv. in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/rkkSpiritualiteit.pdf>

³² Ken Wilber is een zuivere pantheïst (Gid IS alles en iedereen) - <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/neo-paganisme.pdf>

³³ Zie Jack Canfield bv. in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/yoga3.pdf>

³⁴ Esoterie: Het geheimzinnige, al wat slechts door ingewijden doorgrond kan worden. Esoterisch: (Gr. esoterikos), bestemd voor de ingewijden, de deskundigen, syn. Geheim. (Van Dale).

³⁵ Zie Benjamin Creme in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Maitreya.pdf>

Maar om deze Antichrist zijn missie te laten vervullen, moet hij eerst de mens ervan overtuigen dat hij (de mens) *reeds* goddelijk is en het Christusbewustzijn in zich heeft.

Wanneer je dit in perspectief plaatst en de schade van Richard Rohr's "evangelie" boodschap van de kosmische universele christus in overweging neemt, zou het, zoals we eerder zeiden, elke Bijbelgelovige christen of pastor moeten doen huiveren, wetende dat jonge evangelische mannen snel tot Rohr worden aangetrokken. In zijn boek, *The Naked Now: Learning to See as the Mystics See*, beschrijft Rohr openlijk zijn verwrongen kijk op God:

Het meest verbazingwekkende feit over Jezus, in tegenstelling tot bijna elke andere religieuze stichter, is dat hij God in *wanorde en onvolmaaktheid aantrof* – en ons vertelde dat wij hetzelfde moesten doen, anders zouden we nooit tevreden zijn op deze aarde.^[41] (cursivering toegevoegd)

Heeft Rohr gelijk? Dat Jezus ontdekte dat God in wanorde en onvolmaaktheid was en ons vertelde dat wij God ook op deze manier moeten zien? Nee! En om zoiets te zeggen is godslasterlijk tegen de levende en ware God. Ray Yungen vertelde de redacteurs van Lighthouse Trails ooit dat Rohr in wezen de Thomas Merton van vandaag is geworden.

Het is vermeldenswaard terwijl we dit boekje afronden dat Richard Rohr een "voldoende" lijkt te krijgen van de hiërarchie van de katholieke kerk. Wat bedoelen we daarmee? Twee andere katholieke priesters, Matthew Fox (1940) en Pierre Teilhard de Chardin³⁶ (1881-1955), omarmden beiden openlijk de New Age-ideologie. In feite wordt Teilhard soms de "vader van de New Age-beweging" genoemd. Hij werd streng en publiekelijk veroordeeld door de leiding van de katholieke kerk gedurende een tijdsbestek van tientallen jaren vanwege zijn overtuigingen; en Matthew Fox (een "reus" in de New Age-beweging) werd uit zijn ambt gezet vanwege zijn overtuigingen. Tijdens Fox' tijd als katholiek priester schreef hij een boek met de titel *The Coming of the Cosmic Christ*. Later, nadat hij de katholieke kerk had verlaten, werd hij bisschoppelijk priester en tot op de dag van vandaag houdt hij vast aan zijn New Age-overtuigingen. En toch lijkt Rohr, die zich identificeert met dezelfde kosmische christus als Teilhard en Fox en in alle opzichten een New Ager is, niet dezelfde veroordeling te ontvangen als zijn mede New Age-priesters. Misschien weet de katholieke leiding dat hij een enorme aanhang van jonge evangelicals heeft en zien zij de 'evangelistische' manoeuvres van Rohr als te belangrijk om weg te gooien. Of misschien is het een weerspiegeling van de bereidheid van de katholieke kerk om New Age-overtuigingen te absorberen. Hoe het ook zij, het is zeker een indicatie van de mystieke/New Age paradigmaverschuiving die de wereld zelf de afgelopen decennia heeft doorgemaakt.

Wat de evangelicalen betreft, misschien vinden veel christelijke leiders en voorgangers dat ze zich niet *bewust hoeven* te zijn van valse en gevaarlijke leringen in de kerk, zolang ze het Woord onderwijzen en het evangelie prediken. Of zoals een voorganger ons ooit vertelde: "Ik weet niets van al die dingen. Ik zit in een bubbel". Maar wij zeiden tegen deze voorganger: "Voorganger, u zit misschien in een bubbel, maar uw gemeente niet". Wat deze stille voorgangers niet lijken te begrijpen, is dat hun congregaties bij elke gelegenheid kennis maken met New Age mystieke spiritualiteit – via populaire podcasts, boeken, universiteitslessen en zelfs veel kerkelijke instellingen zoals retraites en boekstudies. In het geval van Richard Rohr zijn het vooral de jongeren die worden aangetrokken. En als voorgangers en leiders blijven negeren wat er gebeurt, zal het geloof van talloze jonge mensen (velen opgegroeid in christelijke gezinnen) op zijn kop worden gezet; zij zullen het Bijbelse Christendom verwerpen en de leringen van een valse kosmische Christus omarmen. De apostel Paulus openbaarde heel precies zijn eigen houding ten opzichte van valse leringen die de kerk waren binnengekomen:

dat uit uw eigen midden mannen zullen opstaan die de waarheid verdraaien om de **discipelen weg te trekken achter zich aan**.³¹ Daarom: wees waakzaam, en bedenk dat ik drie jaar lang, nacht en dag, **niet heb opgehouden** iedereen onder tranen **terecht te wijzen**. (Handelingen 20:30-31)

Bij het overwegen van de gevolgen van het volgen van een "kosmische christus", laten we u achter met deze woorden van Ray Yungen:

³⁶ <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Teilhard-de-Chardin.pdf>

In tegenstelling tot dit geloof dat goed en kwaad samensmelten en de mens of de schepping “als de Allerhoogste” wordt, kunnen mens en God alleen door het kruis bij elkaar worden gebracht. Als de alles-is-één-visie waar zou zijn, dan zou verlossing door een Verlosser overbodig worden en zou Jezus’ dood aan het kruis volkomen futiel en zinloos zijn. Om het kruis enige betekenis te geven, moet er een scheiding zijn tussen Gods volmaakte natuur en de zondige natuur van de mens. We weten dat Satan maar één vijand heeft: het kruis; hij weet dat zonder dat geen mens tot God kan worden hersteld.

De Bijbel zegt dat de boodschap van het kruis de kracht van God is, en hoewel er twee tegengestelde spirituele rijken zijn, heeft God altijd gezegevierd en zal Hij altijd zegevieren. Satan kan Gods uiteindelijke plan nooit dwarsbomen. En toch wordt de westerse samenleving van vandaag verleid door praktische mystici die door hun eigen verkondigingen Gods plan van eeuwige verlossing ontkennen. Zal de meerderheid van de mensheid gaan geloven dat alles één is en dat er geen lijn in het zand kan worden getrokken met betrekking tot goed en kwaad? De Bijbel vermaant: “Wee hen die het kwade goed noemen en het goede kwaad” (Jesaja 5:20).^[42]

“Want het woord van het kruis is voor hen die verloren gaan wel dwaasheid, maar voor ons die behouden worden, is het een kracht van God. ¹⁹ Want er staat geschreven: Ik zal de wijsheid van de wijzen verloren doen gaan en het verstand van de verstandigen zal Ik tenietdoen”. (1 Korintiërs 1:18-19)

**In 2019 werd Brian McLaren docent bij Rohr’s organisatie, Center for Action and Contemplation. Rohr is nu in de 80 en de CAC-website vermeldt McLaren als de decaan van CAC. Zijn opvatting dat het kruis en de hel valse reclame voor God zijn, laat zien dat hij perfect past bij Rohrs universele kosmische Christus.

***Thomas Merton was een katholieke panentheïstische priester (die grote invloed had op Richard Foster, auteur van *Celebration of Discipline*). Foster is in de eerste plaats het meest verantwoordelijk voor het brengen van Mertons mystieke spiritualiteit in de protestantse kerk via de contemplatieve gebedsbeweging (d.w.z. spirituele vorming). Om een goed begrip te krijgen van Mertons spiritualiteit en de invloed die hij heeft gehad in de evangelische kerk van vandaag, lees *A Time of Departing* van Yungen (NL: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/heengaan.pdf>).

Richard Foster

Brennan Manning

Thomas Merton

Richard Rohr

Thomas Keating

Henri Nouwen

Eindnoten:

1. Kristen Hobby, “What Happens When Religion Isn’t Doing Its Job: An interview with Richard Rohr, OFM” (*Presence: An International Journal of Spiritual Direction*, Volume 20, No. 1, March 2014), pp. 6-11.
2. Kathy Falsani, “For Millennial’s, Mysticism Shows a Path to Their Home Faiths” (*Religious News Service*, April 16, 2019, <https://religionnews.com/2019/04/16/for-millennials-mysticism-shows-a-path-to-their-home-faiths>).
3. Richard Rohr, *The Cosmic Christ* (The Liturgists Podcast, <https://www.youtube.com/watch?v=9f7w2YxxhWA>), 26.40 mm.
4. Kathy Falsani, “For Millennial’s, Mysticism Shows a Path to Their Home Faiths,” op. cit.
5. Kristen Hobby interview with Richard Rohr, op. cit. , p. 6
6. Ibid.
7. Quote by Rich Heffern, “The Eternal Christ in the Cosmic Story” (*National Catholic Reporter*, December 11, 2009, <http://ncronline.org/news/spirituality/eternal-christ-cosmic-story>). These three paragraphs are taken from Ray Yungen’s booklet, *A Serious Look at Richard Foster’s “School” of Contemplative Prayer* (Roseburg, OR: Lighthouse Trails Publishing, 2015, <https://www.lighthouse trailsresearch.com/blog/new-booklet-tract-provides-irrefutable-evidence-a-serious-look-at-richard-fosters-school-of-contemplative-prayer>).
8. Rich Heffern, “The Eternal Christ in the Cosmic Story,” op. cit.
9. Ray Yungen, *A Serious Look at Richard Foster’s “School” of Contemplative Prayer*, op. cit.
10. Ibid.
11. Gloria Gaither, “Richard Rohr: An Invitation to the Divine Dance” (*Homecoming Magazine*, October 1, 2016, <https://web.archive.org/web/20170606185238/http://www.homecomingmagazine.com/article/richard-rohr-an-invitation-to-the-divine-dance>). *Homecoming Magazine* is part of Salem Publishing produced in association with gospel music legends Bill and Gloria Gaither.
12. Lois Putnam, “William Paul Young (*The Shack* Author) & His Connection With Panentheist Richard Rohr” (February 28, 2017, <https://www.lighthouse trailsresearch.com/blog/william-paul-young-the-shack-author-his-connection-with-panentheist-richard-rohr>.)
13. “Richard Foster’s *25 Books Every Christian Should Read* Turns to Panentheist Mystic Richard Rohr” (September 14, 2010, <https://www.lighthouse trailsresearch.com/blog/richard-fosters-renovare-turns-to-panentheist-mystic-richard-rohr-and-emerging-darling-phyllis-tickle-for-new-book-project>).
14. See pages 64, 66, and 229 of Alisa Morgan’s book (Kindle edition).
15. “The Cosmic Christ” (CAC, November 5, 2015, <https://cac.org/daily-meditations/the-cosmic-christ-2015-11-05>).
16. Warren B. Smith, *False Christ Coming: Does Anybody Care?* (Mountain Stream Press, 2011), p. 13.
17. The Chosen Exposed—The Full Documentary (<https://www.youtube.com/watch?v=9LI484mywHU>), minute mark: 244.00.
18. Richard Rohr, *What Do We Do With the Bible?* (Albuquerque, NM: CAC, 2018, 2019) pp. 69-70.
19. Read Carl Teichrib booklet, *Is Religion to Blame?—War, Religion, and the Interfaith Global Peace Agenda* (<https://www.lighthouse trailsresearch.com/blog/?p=15995>).
20. Richard Rohr, *What Do We Do With the Bible?* Daily Meditations online (CAC, January 6, 2019 entry, <https://cac.org/daily-meditations/what-do-we-do-with-the-bible-2019-01-06>).
21. Ibid.
22. Richard Rohr, *Falling Upward* (New York, NY: Wiley & Sons, 2011 edition), pp. 62-63.
23. Richard Rohr, *The Divine Dance* (New Kensington, PA: Whitaker House, 2016, Kindle edition) p. 137.
24. Richard Rohr, “Substitutionary Atonement”(Center for Action and Contemplation, Daily Meditations, February 3, 2019, <https://cac.org/substitutionary-atonement-2019-02-03>).
25. Brennan Manning, *Above All* (Brentwood, TN: Integrity Publishers, 2003), pp. 58-59, as quoted from Roger Oakland in *Faith Undone*, p. 195.
26. Brian McLaren said this in a 2006 interview with Bleeding Purple Podcast (transcript: <https://web.archive.org/web/20070806231227/http://www.understandthetimes.org/mclarentrans.shtml>; audio: <https://web.archive.org/web/20060306130332/http://www.enteuxis.org/leifh/bleedingpurple21b.mp3>.)

27. *The Chosen Series: 10 Critical Concerns*: See point 4 at <https://www.lighthouse trailsresearch.com/blog/new-booklet-the-chosen-series-10-critical-concerns>.
28. Two examples: Matthew S. Nelson and Dan Hasseltine Facebook page: November 28, 2021, <https://www.facebook.com/TheOrbitAroundMattandDan/posts/141366854908486> and March 13, 2022, <https://www.facebook.com/TheOrbitAroundMattandDan/posts/i-love-the-way-richard-rohr-brings-history-culture-religion-and-spirituality-tog/163576679354170>.
29. Jonathan Merritt, “What is the ‘Enneagram,’ and Why are Christians Suddenly So Enamored by It?” (*Religion News Service*, September 5, 2017, <https://religionnews.com/2017/09/05/what-is-the-Enneagram-and-why-are-christians-suddenly-so-enamored-by-it>).
30. “The Enneagram: An Introduction” (<https://cac.org/the-Enneagram-an-introduction>).
31. Richard Rohr and Andreas Ebert, *Discovering the Enneagram: An Ancient Tool for a New Spiritual Journey* (now titled *The Enneagram: A Christian Perspective*) (Chestnut Ridge, NY: Crossroad Publishing, 2016 Kindle edition), Kindle location 239.
32. Rich Heffern, “The Eternal Christ in the Cosmic Story,” op. cit., quoting Richard Rohr.
33. Richard Rohr, “The Cosmic Christ” (<https://cac.org/the-cosmic-christ-2015-11-05>).
34. Richard Rohr and Andreas Ebert, *The Enneagram*, op. cit., Kindle location 5200, p. 228.
35. Ibid., Kindle location 5760, p. 256.
36. Richard Rohr, “The Perennial Tradition” (December 20, 2015, <https://cac.org/the-perennial-tradition-2015-12-20>).
37. Speakers for Sand16: <https://web.archive.org/web/20160406202046/http://www.scienceandnonduality.com/speakers-category/speakers-sand16-us>.
38. Said in *Conversations With God*, Book 1, p. 61; also see Warren B. Smith’s article, “If Neale Donald Walsch (*Conversations With God*) and the New Agers Are Right, Then Hitler Will Be in Heaven!” (<https://www.lighthouse trailsresearch.com/blog/if-rob-bell-and-neale-donald-walsch-are-right-then-hitler-will-be-in-heaven>). The article is an excerpt of Smith’s book, *False Christ Coming: Does Anybody Care?*, chapter 3.
39. Ray Yungen, *A Time of Departing* (Roseburg, OR: Lighthouse Trails Publishing, 2nd edition, 2006), p. 108.
40. Benjamin Creme, *The Reappearance of the Christ and the Masters of Wisdom* (North Hollywood, CA: The Tara Press, 1980), pp. 48-49.
41. Richard Rohr, *The Naked Now: Learning to See as the Mystics See* (New York NY: Crossroad Publishing, 2009), p. 16.
42. Ray Yungen, *A Time of Departing*, op. cit., p. 109.

Lees ook:

- Richard Rohr maakte het Enneagram ‘christelijk’: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Enneagram3.pdf>
- Pas op voor deze invloedrijke contemplatieven: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/contemplatieven.pdf>
- Rubriek Contemplatief, Centrerend, Luisterend Gebed, Oosterse Meditatie: <http://www.verhoevenmarc.be/contemplatief.htm>
- Rubriek NEW AGE: <http://www.verhoevenmarc.be/new-age.htm>